

rugăciune» așa cum se întâlnește în unele texte rusești chiar din secolul al XI-lea alături de sensul principal de «casă»¹.

Храмъ cu sens de casă atestat în *Cronicile slavo-române*: ѡн же повелѣ собрати кѣкъ во единому храминуу великоу... ѡн же повелѣ запрети храмъ и зажешти «el a poruncit să-i adune pe toți într-o casă mare... el a poruncit să se închidă casa și să-i dea foc» (Vlad Tepeș, *Cronicile*, p. 202); и ѡскаѣти храмъ «și a sfințit hramul» (Putna 1, *Cronicile*, p. 45).

Exemple din documentele cancelariei Țării Românești: съ храмъ прѣчи-стѣхъ владичицѣ богородицѣ «acest hram al preacuratei stăpîne născătoare de dumnezeu» (1387, P. P. Panaitescu, *Doc. Ț.R.*, d. 6, p. 42); и нѡкомъ еже хотѣтъ быти и пребывати къ тѣхъ скѣтѣхъ храмѣхъ «călugărilor care vor fi și vor locui în acele sfinte minăstiri» (1408–1418, P. P. Panaitescu, *Doc. Ț.R.*, d. 25, p. 94).

Documentele din Moldova: мона(с)ти(р) што на Мо(л)дакици нде(ж) ест храм(м) «minăstirea ce-i la Moldovița unde este hramul...» (1410, Cost. Doc. I, d. 26, p. 75); кто коли бѣде(т) оу храма стого Николаи «oricine ar fi la minăstirea sfintului Nicolaie» (1449, Cost. Doc. II, d. 101, p. 391).

În *Cronica lui Manasses*, în același context, se folosește храм cu ambele sensuri «casă» și «biserică»: храмы къздвиже многы... и прѣвѣи... положи коренѣ храмоу м. мѣченикъ. «a înălțat multe case... și mai întâi a pus temelie bisericii celor patruzeci de mucenici» (p. 126). În textul original din limba greacă autorul a folosit termenii *ὄχος* și *τεμενος* iar traducerea în limba latină este: «complures domos exstruxit... primus etiam templi 40 Christi testum» (*Corpus scriptorum historiae byzantinae*, Immanuel Bekkerus, Viena, 1837, p. 150). Deci, în raport cu slava veche în care cuvîntul însemna «domus»², «casă», cuvîntul își lărgise sfera sensurilor pe care ulterior a restrîns-o în cadrul limbilor slave devenind termen religios.

Mardarie Cozianul traduce храмъ prin «case» iar expresia храмъ гнѣ prin кѣкрекѣ домнаши (p. 274); acest fapt ne duce la presupunerea că în perioada alcătuirii lexiconului se mai păstra încă sensul de casă și cuvîntul nu devenise exclusiv bisericesc.

Întrât în limba romină, *hram* nu mai are contingentă cu sensul inițial de casă ci are sferă restrînsă și circulație numai în legătură cu viața religioasă: «biserica», «patronul unei biserici și serbarea patronului bisericii». Expresia populară «ce hram porți (ții)» care se bucură de o largă circulație, înseamnă «ce rost ai», «ce fel de om ești» și trebuie pusă tot în legătură cu sfera bisericească a cuvîntului.

Paralel cu evoluția sensurilor cuvîntului храмъ trebuie indicată și aceea a lui обитѣль = обитель întilnit foarte frecvent în documentele de donație emise de cancelaria Țării Românești de asemeni pentru a desemna un locaș de rugăciune sau o minăstire în formule stereotipe: и нѡкомъ жиештимъ къ тои обители «călugărilor care trăiesc în acel locaș» (1388, P. P. Panaitescu, *Doc. Ț.R.*, d. 7, p. 46); монастырю и скѣтонъ обитѣли «minăstirii și sfintului locaș» (1450, P. P. Panaitescu, *Doc. Ț.R.*, d. 84, p. 212); прѣкки и скѣтѣ обитѣли, монастырь «bisericii și sfintului locaș, minăstirii...» (1490, P. P. Panaitescu, *Doc. Ț.R.*, d. 179, p. 395).

¹ SREZNEVSKI, *Материалы*, t. III, col. 1398.

² MIKLOSICH, *Lexicon*, p. 1096.